

**Univerzita Palackého v Olomouci**

**Právnická fakulta**

**2013**

**Autoreferát disertační práce**

Název práce:      Zásada předvídatelnosti soudního rozhodování v kontextu  
                             zásady rovnosti v civilním soudním řízení

Autorka práce:     JUDr. Jana Křiváčková

Školitel:             doc. JUDr. Petr Hlavsa, CSc.

Disertační práce je k dispozici na studijním oddělení Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, tř. 17. listopadu 8, Olomouc 771 11.

## 1. Teoretická východiska práce

Autorka disertační práce se zaměřila na jeden z komponentů práva na spravedlivý proces a ideje právního státu, jímž je zásada předvídatelnosti soudního rozhodování. Předvídatelnost soudního rozhodnutí (resp. alespoň minimální míra předvídatelnosti) jako opak jeho překvapivosti je, jak uvádí Ústavní soud, jedním z aspektů práva na spravedlivý proces.<sup>1</sup> V jiném rozhodnutí Ústavní soud konstatuje, že ve svém rozhodování soudy nemohou „opustit princip právní jistoty a zásadu předvídatelnosti práva (princip odvozený z principu právního státu, tj. z čl. 1 odst. 1 Ústavy), jež implicitně vyžadují přesnost a předvídatelnost soudního rozhodnutí“ a to ani, když se v řízení jedná o bagatelní věci.<sup>2</sup>

Postup soudu při poskytování soudní ochrany a také jeho následné rozhodnutí ve věci jako hlavní produkt soudního řízení nesmí tedy být pro účastníky překvapivými, pokud mají legitimní důvod očekávat určitý postup či určité rozhodnutí soudu ve své věci. Uvedené chápání předvídatelnosti soudního rozhodování tedy neodmyslitelně souvisí jak se základními idejemi a principy, na nichž stojí Česká republika jako právní stát, tak i s jednotlivými instituty, které upravuje její právní řád. Předvídatelnost soudního rozhodování je chápána zároveň jako jeden z integrálních komponentů práva na spravedlivý proces.

Předvídatelný soudní postup (resp. předvídatelnost samotného rozhodnutí) pak má několik rovin. Zásadní a primární rovina předvídatelnosti leží v předvídatelnosti aplikace právních předpisů, které tedy musí vykazovat znak seznatelnosti, srozumitelnosti a interpretační určitosti. Obecná rovina předvídatelnosti soudního rozhodování plynoucí ze samotné ústavní zásady rovnosti je potom založena na legitimním očekávání účastníků řízení, že o jejich věci bude rozhodnuto stejně, resp. obdobně jako v již dříve rozhodnutém případě, který vykazuje shodné rysy s jejich věcí. Odchýlení se od stávající judikatury je samozřejmě možné, ale vyžaduje náležité a přesvědčivé odůvodnění takového postupu. Tzn., že soud se ve svém rozhodnutí musí argumentačně vyrovnat s již existujícím rozhodnutím v obdobné věci, chce-li se od něj ve svém rozhodnutí odchýlit.<sup>3</sup> Tento požadavek se výslovně projevil také v novém občanském zákoníku, zákonu č. 89/2012 Sb., konkrétně jeho § 13. Další zásadní rovinou je předvídatelnost soudního postupu v samotném řízení, tj. účastníci řízení musí být obeznámeni se svými procesními právy a povinnostmi a také následky jejich neplnění.

---

<sup>1</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 24. února 2004, sp. zn. I. ÚS 654/03, nález Ústavního soudu ze dne 17. března 2009, sp. zn. I. ÚS 3143/08, nález Ústavního soudu ze dne 9. června 2009, sp. zn. III. ÚS 292/07.

<sup>2</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 6. září 2010, sp. zn. I. ÚS 1744/10.

<sup>3</sup> Tento náhled na obsah předvídatelnosti vyjádřil i Ústavní soud např. ve svém rozhodnutí ze dne 17. července 2007, sp. zn. IV. ÚS 451/05.

V opačném případě se postup soudu stává pro účastníky nepředvídatelným a rozhodnutí v něm vydané lze označit za překvapivé.

Překvapivým rozhodnutím má být v řízení předcházeno. K tomuto účelu slouží v rámci občanského soudního řízení zejména poučovací povinnost soudu – obecná i zvláštní. Český občanský soudní řád byl v zájmu posílení zabezpečení předvídatelnosti soudního rozhodování v roce 2001 zákonem č. 30/2000 Sb., s účinností od 1. 1. 2001 doplněn o ustanovení § 118a, jehož hlavním cílem i dle důvodové zprávy je právě předcházení překvapivým rozhodnutím. Obsahuje zvláštní poučovací povinnosti soudu spočívající v povinnosti poučit účastníka řízení o následcích neunesení břemene tvrzení (obecně a dále speciálně v souvislosti s odlišnou právní kvalifikací věci soudem) a důkazního břemene. Soud tedy musí účastníka řízení primárně vyzvat k doplnění potřebných tvrzení o podstatných skutečnostech a navržení důkazů tak, aby účastník nebyl zaskočen soudním rozhodnutím, kterým by bylo rozhodnuto v jeho neprospěch právě z důvodu neunesení těchto břemen. Jak uvádí k obsahu § 118a o.s.ř. Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. I. ÚS 2014/10 ze dne 7. dubna 2011: „Citovaná ustanovení dále rovněž slouží k zajištění předvídatelnosti rozhodnutí soudu, což je jedna z významných zásad, na nichž stojí soudní proces. Je nepochybné, že předvídatelné může být jen takové rozhodnutí, kterému předchází předvídatelný postup soudu v řízení. Ze zákona jasně vyplývá, že účastníci nesmí být zaskočeni jiným právním posouzením věci soudem, aniž by jim bylo umožněno uvést skutečnosti, které jsou, podle názoru soudu, pro rozhodnutí významné a navrhnout k jejich prokázání důkazy.“. V jiném rozhodnutí týkajícím se poučovací povinnosti dle § 118a odst. 2 o.s.ř. Ústavní soud konstatoval, že: „Není v souladu s ústavním pořádkem, aby rozhodnutí soudu nevyřešilo sporné vztahy účastníků jen proto, že se mýlí v kvalifikaci svých vztahů. Z poněkud jiného úhlu řečeno má tato poučovací povinnost své místo tam, kde předmět sporu vymezený skutkovými tvrzeními účastníků řízení není zcela pokryt pozdějším právním hodnocením věci soudem.“.<sup>4</sup> Ve své podstatě tak soud účastníkům částečně zpřístupňuje své stanovisko ohledně řešení případu, a ti mohou činit své další úkony v řízení cíleně k jeho utvrzení či vyvrácení. Nutno podotknout, že aplikace uvedeného ustanovení s sebou ovšem nese určité riziko narušení rovného postavení účastníků řízení. Soud nevhodně provedeným poučením může snadno překročit rámec své funkce jako nestranného rozhodujícího orgánu. Pro zachování důvěry v řádný výkon soudnictví však platí, že nesmí být dána příčina pro vznik pochybností o nestrannosti soudu a jeho respektu a rovném přístupu ke všem účastníkům řízení. Soudem

---

<sup>4</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 2. září 2010, sp. zn. II. ÚS 1617/10.

poskytované poučení tedy „nesmí vyvolávat dojem, že soud zvýhodňuje určitou stranu a přestává být nestranným.“<sup>5</sup>

Jakkoli tedy vlastní zásada předvídatelnosti soudního rozhodování z určitého pohledu pramení právě ze zásady rovnosti spočívající v rozhodování obdobných případů obdobně, může obecné sledování předvídatelnosti soudního rozhodnutí a postupu naopak dostat rozměrů narušení rovného postavení účastníků řízení a to především nesprávným postupem soudu nezohledňujícím při aplikaci jednotlivých procesních institutů nezbytnosti systematického výkladu o.s.ř. v kontextu základních principů a zásad, na nichž je založen. I předvídatelnost soudního rozhodování není absolutní hodnotou, jejímuž naplnění by měl být zcela podřízen koncept právní regulace soudního řízení. Nutně musí být vedle ní zachován i standard spravedlivého procesu, mezi jehož komponenty náleží i rovný přístup k účastníkům řízení a respekt k jejich procesním právům.

Poznání pravidel vzájemné interakce zásady rovnosti účastníků civilního soudního řízení a zásady předvídatelnosti soudního rozhodování v civilním procesu proto představuje hlavní cíl předkládané disertační práce. Práce je proto zejména vystavěna na základu tvořeném analytickým rozbořem současné právní úpravy předvídatelnosti soudního postupu jako integrální součásti práva na spravedlivý proces, především z pohledu zachování zásady rovnosti, která je základní premisou realizace práva na spravedlivé soudní řízení.

## **2. Zhodnocení výsledků pro vědní obor nebo praxi**

Tématu disertační práce, jež je strukturováno do výše nastíněných rovin, se věnují odborné monografie či učebnice zaměřené na právo civilního procesu, to ovšem spíše partikulárně.

Jednotlivé instituty civilního procesu, v nichž se promítají obě zásady, nacházejí zpracování v mnoha dílčích publikacích. Vyjmenovat je s ohledem na široký okruh souvislostí tématu disertační práce není možné. Z nepřeberného množství lze zmínit například publikace profesorů Viktora Knappa či Jiřího Boguszaka zaměřené na objemnou materii teorie práva. Zvláště bohatá je potom vědecká literatura v oblasti právních principů, z nichž je nutné poukázat na díla H. L. A. Harta, Roberta Alexyho, Lona L. Fullera, ale i českých autorů jako například Oty Weinbergera, Pavla Holländera, Jana Wintera. V oblasti významu judikatury

---

<sup>5</sup> Srov. MACUR, Josef. Civilní proces a zásada projednací. *Bulletin advokacie*, 1997, roč. 1997, č. 1, s. 16. „Poučení poskytované procesní straně soudem ovšem nesmí vyvolávat dojem, že soud zvýhodňuje určitou stranu a přestává být nestranným.“

můžeme uvést shodná jména se zdůrazněním publikace Zdeňka Kühna, právo na spravedlivý proces zpracovávají především komentáře předních českých ústavních právníků, ale zmínit lze i velmi podnětnou a pozoruhodnou publikaci Pavla Molka. V rovině právní metodologie potom monografie Filipa Melzera, Tomáše Sobka, Jaroslava Bičovského. V procesním právu obecně nelze nezmínit práce předních českých procesualistů současnosti - docenta Petra Hlavsy, profesorky Aleny Winterové, profesora Františka Zoulíka. Zcela unikátní svou nadčasovostí je práce profesora Václava Hory. Pojednání o procesní povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní, s nimi spojených břemenech a zásadě projednací potom detailně a proto s největší pravděpodobností nepřekonatelně zpracoval profesor Josef Macur.

Významu a způsobu interakce obou zkoumaných zásad však komplexně pozornost nevěnuje žádná z publikací, a jedná se tedy o problematiku zpracovanou převážně fragmentovaně v částech těchto prací či odborných článcích.

O důležitosti celistvého pojmání jejich vzájemných vazeb ovšem nemůže být polemizováno, neboť jen při jejich plném porozumění a respektu k nim lze docílit poskytnutí řádné soudní ochrany právům a právem chráněným zájmům, k čemuž má každé soudní řízení sloužit. Absence takových úvah může vést k porušení koncepce funkce soudu jako nestranného „třetího subjektu“ nebo naopak k čistě formalistickému přístupu postrádajícímu efekt spravedlivého vyřešení věci. Předkládaná disertační práce reaguje na potřebu komplexního zpracování uvedené problematiky nejen pro současnou právní situaci, je inspirována zvýšenou pozorností odborné veřejnosti, již vzbudil odraz zásady předvídatelnosti v novém občanském zákoníku, z. č. 89/2012 Sb., jeho reflexí v návrzích procesních předpisů upravujících civilní soudní řízení, ale zároveň aspiruje, jakkoli se skromností a velkým respektem ke všem doposud publikovaných vědeckým závěrům i zásadním soudním rozhodnutím, stát se zdrojem inspirace pro budoucí rekodifikační či novelizující práce na právní úpravě civilního soudního řízení.

### **3. Popis vlastního řešení**

Úvodní kapitoly disertační práce jsou věnovány pojednání o zásadě předvídatelnosti a zásadě rovnosti jako obecným právním pojmům, které proto jsou analyzovány z pohledu právně filozofického. Náplní těchto kapitol je hledání obsahového významu pojmů právní zásada, rovnost, legitimní očekávání, právní jistota, předvídatelnost právní úpravy a předvídatelnost rozhodování s pomocí právně teoretického přístupu a komparace významu

těchto pojmů v rámci jednotlivých pohledů na právo. V této části se práce zabývá uvedenými zásadami jako pilíři právního řádu ČR s cílem nalézt propojení souvislostí odvětví práva ústavního a práva civilního procesu a analyzovat zakotvení těchto zásad v českém právním řádu a za použití syntézy a abstrakce formulovat závěry o vzájemných vazbách úpravy těchto zásad v obou právních odvětvích.

Součástí práce je i částečný rozbor historického vývoje uplatnění obou zásad v občanském soudním řízení, a to z důvodu poskytnutí jednak určitého srovnávacího hlediska pro současnou právní úpravu tedy jakéhosi comparandum pro posouzení míry historickoprávního vývoje úpravy civilněprocesního práva a jednak jako východisko pro úvahy o dalším možném směřování právní úpravy a případné budoucí kodifikace civilního práva procesního. Tyto pasáže však nejsou pojaty komplexně, ale zahrnuty do jednotlivých kapitol s tím, že v rámci popisu je selektován pouze vývoj jednotlivých institutů, v nichž jsou obě zásady demonstrovány. Jedná se zejména o vyjádření zásady rovnosti v ústavněprávních předpisech a právní úpravu poučovací povinnosti soudu.

Další části práce jsou zaměřeny především na analýzu obsahu zásady rovnosti a dále její uplatnění v civilním soudním řízení s ohledem na její konkrétní základní projevy v jeho právní úpravě. V později zmíněném okruhu pozornosti jde především o výběr institutů souvisejících s fází jednání a souvztažností se zásadou předvídatelnosti soudního postupu a rozhodování. Širší pojetí zpracování by bylo nekoncepční a nadbytečné pro dosažení předestřených cílů disertační práce.

V následující části práce je pozornost věnována problematice zásady předvídatelnosti soudního rozhodování. Prvně je zpracován krátce primární předpoklad předvídatelnosti soudního rozhodování, jímž je srozumitelnost a určitost právních předpisů. Zde je nalézáno i určité výkladové východisko pro další části práce, neboť již samotný text právních předpisů (pro účely této práce byly zvažovány především procesněprávní předpisy) musí být výkladově nerozporný a v případě jeho nedostatku v tomto směru je třeba se přiklonit k takovému výkladu, jenž je souladný s hodnotou právního státu, jíž je právní jistota účastníků řízení.

Práce pokračuje pojednáním o dalším atributu zásady předvídatelnosti soudního rozhodování, jímž je předpoklad stejného rozhodování obdobných/stejných věcí, tedy předvídatelnosti založené na legitimním očekávání účastníků řízení. Z toho důvodu je analyzován význam judikatury v právu, otázka publikace soudní judikatury a funkce Nejvyššího soudu v tomto ohledu. Rozbor této problematiky se zaměřuje pouze na vnitrostátní úroveň rozhodování soudů obecné soustavy soudnictví. Stranou tedy zůstává

otázka závaznosti rozhodnutí Evropského soudního dvora v Lucemburku v rámci unijních vazeb. Judikatura Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku potom zpravidla bývá citována a přejímána Ústavním soudem České republiky, přesto její samostatné působení na judikaturu obecných soudů či Ústavního soudu není předmětem tohoto pojednání. Důvodem této restrikce je zaměření práce na otázky předvídatelnosti v klasickém nalézacím řízení. Výjimkou v tomto ohledu bude parciální zhodnocení závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu, k němuž se přistupuje jednak pro ucelení zpracování tématu a jednak pro využití závěrů v tomto směru k úvahám nad závazností a možnostmi změny judikatury obecných soudů. Důraz je zde spíše kladen na nalezení základních východisek pro úvahy nad reflexí tohoto požadavku v procesním právu a to skrze jednotlivé instituty obsažené v o.s.ř. Práce si neklade v této části jako cíl být detailním a komplexním zpracováním problematiky významu judikatury v českém právním prostředí, neboť to jednak již můžeme nalézt mezi odbornými publikacemi a jednak by svou šíří značně překročilo racionální přístup k rozsahu disertační práce jako celku.

Následně je zpracována problematika odůvodňování soudního rozhodnutí, jako jednoho z prostředků, jímž soud účastníkům řízení zpřístupňuje myšlenkový postup, na jehož základě dospěl ke svému rozhodnutí. Tímto způsobem je primárně dosahováno naplnění atributů práva na spravedlivý proces, je vytvářen podklad pro možnou identifikaci konkrétního rozhodnutí jako předlohy pro pozdější rozhodnutí soudu v obdobné věci na základě poznání shodných a odlišných prvků obou srovnávaných případů a dále odůvodnění slouží k naplňování imperativu náležitého vysvětlení případného odchýlení se od stávající judikatury.

Práce pokračuje vědeckým pojednáním o poučovací povinnosti soudu jako dalším institutu civilního procesu, v němž se projevuje zásada předvídatelnosti a který slouží jako nástroje k naplnění a realizaci této zásady. Zároveň se také zaměřuje na limity jejího uplatnění a také možnou kolizi s jinými zásadami (zejména pak zásadou rovnosti) a principy civilního procesu s využitím nejen čtené české judikatury, ale i judikatury Evropského soudu pro lidská práva v této oblasti. Východiskem pro závěry práce je proto analýza právní úpravy poučovací povinnosti soudu (obecné i speciální obsažené především v § 118a o.s.ř.) jako základního nástroje pro zachování rovnosti účastníků řízení a předvídatelnosti soudního postupu. Posouzen je obsah poučovací povinnosti soudu zejména s ohledem na možnou kolizi provedení této povinnosti právě se zásadou rovnosti a naopak její nedodržení se zásadou předvídatelnosti soudního rozhodování. Obecná poučovací povinnost soudu je upravena v § 5

o.s.ř., podle nějž soudy poskytují účastníkům poučení o jejich procesních právech a povinnostech. Občanský soudní řád pak dále upravuje zvláštní poučovací povinnost soudu týkající se konkrétních institutů civilního procesu. Zejména poučovací povinnost soudu dle § 118a o.s.ř. představuje značně diskutabilní a problematickou úpravu, kde se hranice poučení soudu o právech a povinnostech výrazně posunuje k poučování o hmotném právu a je tedy potenciálním zdrojem narušení zásady rovnosti v civilním soudním řízení. Jiný případ poučovací povinnosti směřující ke hmotnému právu soudu je pak poučení dle § 99 o.s.ř. při pokusu o smírné řešení věci. Zásadní význam pro zachování předvídatelnosti soudního rozhodování má potom úprava odvolacího řízení, kde je třeba věnovat pozornost vzájemným vazbám a koexistenci zásady dvojinstančnosti a zásady předvídatelnosti soudního rozhodování. V této části práce je podstatně využito i komparace české právní úpravy s právní úpravou slovenskou a německou.

V závěru práce nacházíme vlastní shrnutí vědeckého pojednání z pohledu vyhodnocení jednotlivých pracovních hypotéz, otázek a cílů stanovených v úvodu práce.

## 4. Stručný popis obsah práce

Práce je rozčleněna na jednotlivé kapitoly, podkapitoly a oddíly dle níže uvedeného obsahu.

|                                                                                                                                             |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Seznam zkratk.....                                                                                                                          | 6  |
| Úvod.....                                                                                                                                   | 7  |
| Teoretická východiska práce .....                                                                                                           | 7  |
| Zhodnocení výsledků pro vědní obor nebo praxi .....                                                                                         | 9  |
| Popis vlastního řešení.....                                                                                                                 | 10 |
| Cíle, pracovní hypotézy a metodika práce .....                                                                                              | 13 |
| Původní výsledky a jejich uplatnění zejména ve veřejně oponovaných publikacích a projektech ...                                             | 16 |
| 1. Předvídatelnost jako právní pojem .....                                                                                                  | 18 |
| 2. Principy a zásady v procesním právu .....                                                                                                | 20 |
| 3. Zásada rovnosti jako komponent práva na spravedlivý proces a její uplatnění v civilním soudním řízení.....                               | 30 |
| 4. Zásada předvídatelnosti soudního rozhodování jako komponent práva na spravedlivý proces a její uplatnění v civilním soudním řízení ..... | 37 |
| 4.1 Srozumitelnost a určitost právní úpravy jako předpoklad předvídatelnosti její aplikace a právní jistota.....                            | 40 |
| 4.2 Rozhodování v obdobných případech - předvídatelnost soudního rozhodování jako důvod a následek respektování judikatury .....            | 43 |

|                                                                                                                |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 4.2.1 Srovnání právní úpravy s úpravou v SR.....                                                               | 66  |
| 4.2.2 Srovnání právní úpravy s úpravou v SRN.....                                                              | 67  |
| 4.3 Odůvodnění soudního rozhodnutí jako prostředek naplnění zásady předvídatelnosti soudního rozhodování ..... | 68  |
| 4.3.1 Srovnání se Slovenskou republikou a Spolkovou republikou Německo.....                                    | 77  |
| 4.4 Poučovací povinnost soudu jako nástroj zachování zásady předvídatelnosti postupu soudu .....               | 80  |
| 4.4.1 Vývoj právní úpravy poučovací povinnosti v kontextu zásady rovnosti na území ČR... ..                    | 82  |
| 4.4.2 Obecná poučovací povinnost v současném o.s.ř. ....                                                       | 89  |
| 4.4.3 Speciální poučovací povinnost dle § 118a o.s.ř. ....                                                     | 96  |
| 4.4.4 Srovnání se slovenskou právní úpravou.....                                                               | 167 |
| 4.4.5 Srovnání s německou právní úpravou .....                                                                 | 174 |
| Závěr.....                                                                                                     | 182 |
| Seznam použitých zdrojů .....                                                                                  | 191 |
| Komentáře a monografie .....                                                                                   | 191 |
| Články v odborných časopisech .....                                                                            | 194 |
| Příspěvky ve sbornících, statě a články v elektronické podobě .....                                            | 197 |
| Další zdroje.....                                                                                              | 199 |
| Rozhodnutí soudů.....                                                                                          | 200 |
| Shrnutí a klíčová slova .....                                                                                  | 210 |
| Abstract and keywords .....                                                                                    | 213 |

## 5. Cíle, pracovní hypotézy a metodika práce

Vědeckým cílem této disertační práce je poskytnout ucelenou právní analýzu uplatnění zásady předvídatelnosti v kontextu zásady rovnosti v civilním soudním řízení a s tím souvisejících problematických aspektů aplikace jednotlivých procesních institutů sloužících k jejich naplňování a následně pomocí syntézy těchto poznatků dojít ke konkrétním závěrům o významu uplatnění těchto zásad v civilním soudním řízení v současnosti a možným perspektivám jejich promítnutí do konceptu budoucího kodexu civilního procesního práva.

**Hlavní pracovní hypotézou** disertační práce je, že platná a účinná právní úprava civilního soudního řízení je z pohledu efektivity institutů sloužících k naplňování zásady předvídatelnosti soudního rozhodování dostatečná, jejich aplikace však může být potenciálním zdrojem rozporu se zásadou rovnosti účastníků řízení.

Dílčí hypotézy vědecké práce se poté podávají následovně:

1. Český právní řád akcentuje imperativ ochrany legitimního očekávání účastníků řízení stran předvídatelného rozhodování soudů v soukromoprávních věcech a je odrazem respektování právní jistoty jako součásti ideje právního státu.
2. Ochrana účastníků řízení proti překvapivým rozhodnutím a postupu soudu poskytovaná současnou právní úpravou civilního soudního řízení je dostatečná a plně reflektuje zásadu předvídatelnosti soudního rozhodnutí.
3. Aplikace některých institutů, jež slouží k naplňování zásady předvídatelnosti soudního rozhodování, může potenciálně zasáhnout do rovného postavení účastníků řízení.
4. Česká právní úprava obsahuje shodné prvky dosahování předvídatelnosti soudního rozhodování jako právní úprava Slovenské republiky a Spolkové republiky Německo.

Potvrzení či vyvrácení pracovních hypotéz může být deklarováno až poté, co budou nalezeny a vyhodnoceny odpovědi na zejména **následující výzkumné otázky:**

**1)** Které instituty občanského soudního řádu slouží soudu i účastníkům řízení k předcházení vydání překvapivého rozhodnutí?

**2)** Jakou podobu má interakce zásady předvídatelnosti soudního rozhodování se zásadou rovnosti, potažmo i dalšími zásadami civilního procesu?

**3)** V čem lze spatřovat zásadní odlišnosti české, slovenské a německé právní úpravy v této oblasti a mají tyto odlišnosti pozitivní či negativní vliv na naplnění zásady předvídatelnosti soudního rozhodování?

Metodické postupy užívané v práci jsou vybrány s ohledem na cíl práce. Primárně je užitá metoda analýzy a to ve vztahu ke stávající právní úpravě a soudní judikatuře, resp. soudním rozhodnutím dotýkajících se oblasti vědeckého zkoumání. Záměrem použití této metody je identifikovat projevy zásady předvídatelnosti soudního rozhodování v jednotlivých institutech práva civilního procesu a její interakce se zásadou rovnosti. Za použití syntézy, indukce a abstrakce jsou následně formulovány zásadní teze o míře a způsobu uplatnění těchto zásad v současné právní úpravě.

Součástí práce je i provedení komparace české právní úpravy s právní úpravou slovenskou a německou. Výběr uvedených právních úprav je pak dán v případě slovenské právní úpravy společnou historií obou zemí, které dříve tvořily jeden stát, a proto i jejich právní úpravy mají dosud shodné prvky. Na druhou stranu od rozdělení společného státu došlo v obou zemích k vývoji právní úpravy, a je proto vhodné porovnat, zda původně společná právní úprava doznala v průběhu času změn a zda tyto změny obě právní úpravy od sebe vzdálily či zda je vývoj v České republice a na Slovensku obdobný. Německá právní

úprava je pak oběma zemím blízká s ohledem na fakt, že československé právo je zařaditelné do stejné právní kultury jako německé, i když toto neprošlo obdobím zásadního vlivu komunistického režimu, s jehož následky se stále ještě vypořádává úprava slovenská i česká. Za použití analýzy a následně syntézy a abstrakce dospíváme ve vztahu ke komparovaným právním úpravám k zásadním poznatkům o míře uplatnění principu předvídatelnosti soudního rozhodování v civilním soudním řízení jako komponentu práva na spravedlivý proces a naplnění požadavků na kvalitu poskytování soudní ochrany ve vybraných státech.

Vedle toho je komparace prováděna za účelem poskytnutí srovnávacího hlediska pro českou právní úpravu z pohledu vlastní legislativní konstrukce jednotlivých procesních institutů, čímž slouží jako zdroj úvah *de lege ferenda* v tomto směru.

S ohledem na proměnlivost chápání obsahu poučovací povinnosti v průběhu vývoje právního řádu na území České republiky je provedena analýza právních předpisů upravujících občanské soudní řízení platných a účinných v jednotlivých etapách existence českého státu. Tím je získáno určité comparandum pro posouzení úpravy civilněprocesního práva z pohledu vývoje důležitosti zásady předvídatelnosti soudního rozhodování a jednak dalšího východiska pro úvahy o budoucím možném směřování právní úpravy při případné rekodifikaci civilního práva procesního.

Významný zdroj získání poznatků tvoří relevantní soudní rozhodnutí, kdy tato jsou podstatným odrazem vývoje názoru na dílčí kladené otázky, a proto se užívá i ve vztahu k nim metody analýzy jednotlivých rozhodnutí, následně syntézy a dedukce. Stejně jako historický vývoj právních předpisů, slouží i pozorování geneze názorů vyjádřených především vrcholnými soudy České republiky, ale i soudy na Slovensku či ve Spolkové republice Německo, k vytvoření uceleného náhledu na zkoumanou problematiku a především pochopení významu zásady předvídatelnosti a zásady rovnosti jako interpretačních pravidel. Tomu poté odpovídá i míra pozornosti věnovaná právě judikatuře, neboť i s ohledem na téma disertační práce zaměřené na problematiku týkající se postupu soudů především při jejich rozhodovací praxi je právě judikatura jako zdroj poznání neopomenutelná.

V práci je pracováno s následujícími zdroji: informační databáze právních předpisů, judikatury a odborných článků ASPI, Codexis, beck-online, databáze NALUS – Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu ČR, dostupné na <<http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>>, online databáze rozhodnutí Ústavního soudu Spolkové republiky Německo dostupná na <http://www.bverfg.de/entscheidungen.html>, Juristischer Informationsdienst - dejure.org, Jednotný automatizovaný systém právních informací (JASPI – WEB) dostupný na

<[http://jaspi.justice.gov.sk/jaspiw1/jaspiw\\_mini\\_fr0.htm](http://jaspi.justice.gov.sk/jaspiw1/jaspiw_mini_fr0.htm)>, databáze HUDOC, Vyhledávání rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské republiky dostupné na <http://www.nssr.gov.sk/rozhodnutia/>, Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu Slovenské republiky dostupné na <<http://portal.concourt.sk/pages/viewpage.action?pageId=1277961>> a dále zprávy a věcné návrhy Ministerstva spravedlnosti ČR dostupné na webových stránkách Knihovny připravované legislativy dostupné na <<http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf>>, návrhy zákonů a důvodové zprávy k návrhům zákonů dostupné na [www.psp.cz](http://www.psp.cz), a dále monografická a jiná tuzemská i zahraniční literatura.

Práce je psána, není-li uvedeno v práci výslovně jinak, dle platné a účinné právní úpravy civilního soudního řízení v České republice ve stavu ke dni 7. srpna 2013 s přihlédnutím k navrhovaným novelizacím o.s.ř., návrhu zákona o zvláštních řízeních soudních a novému občanskému zákoníku.

## **6. Závěry disertační práce**

Vědeckým cílem této disertační práce bylo poskytnout ucelenou právní analýzu uplatnění zásady předvídatelnosti soudního rozhodnutí v kontextu zásady rovnosti v civilním soudním řízení a s tím souvisejících problematických aspektů aplikace jednotlivých procesních institutů sloužících k jejich naplňování a dojít ke konkrétním závěrům o významu uplatnění těchto zásad v civilním soudním řízení v současnosti a možným perspektivám jejich promítnutí do konceptu budoucího kodexu civilního procesního práva. Hlavní pracovní hypotéza disertační práce byla vymezena tak, že platná a účinná právní úprava civilního soudního řízení je z pohledu efektivity institutů sloužících k naplňování zásady předvídatelnosti soudního rozhodování dostatečná, jejich aplikace však může být potenciálním zdrojem rozporu se zásadou rovnosti účastníků řízení.

Při zpracování tématu se práce primárně zaměřila nejprve na vymezení obsahu pojmu předvídatelnost, resp. překvapivost, především při použití k označení vlastnosti rozhodnutí soudu. Předvídatelné rozhodnutí a jeho protiklad, překvapivé rozhodnutí, jsou jako pojmy v rozhodnutích vrcholných soudů vysvětlovány v podstatě kazuisticky, tj. za překvapivá jsou označována konkrétní rozhodnutí a postupy soudu; zcela jednotný náhled na definici daných termínů není nikde výslovně vyjádřen. Nejčastější příčinou označení rozhodnutí za překvapivé je dle kasačních rozhodnutí odvolacích soudů nedostatečné splnění poučovací povinnosti soudem ohledně podstatného hlediska daného případu, zpravidla unášení břemene

tvrzení a důkazního břemene. Kasační rozhodnutí Nejvyššího soudu se vztahují na případy, kdy to byl právě soud odvolací, který svým postupem dospěl k tzv. překvapivému rozhodnutí založenému na jiném názoru než soud prvního stupně, a to opět ve spojení s nedostatečným poučením účastníků řízení, či dokonce za současného porušení procesních pravidel upravujících limitaci dokazování v odvolacím řízení. Podle Nejvyššího soudu může být překvapivé rozhodnutí důsledkem nerespektování názorů vyjádřených v judikatuře Nejvyššího soudu při pozdějším rozhodování obdobných případů obecnými soudy bez náležitého odůvodnění takového odchýlného rozhodnutí.

Aby šlo o právně relevantní překvapivost rozhodnutí, musí však ve všech uvedených modelových situacích jít o rozpor s důvodně oprávněným předpokladem. Důvodnost daného předpokladu je třeba hledat přímo v pramenech práva či jejich výkladech majících určitým způsobem zavazující sílu (především rozhodnutí vrcholných soudů). Jen posouzením toho, zda v konkrétním případě byly tyto důvody pro takový předpoklad dány, je možno dosáhnout výsledného závěru, že určité rozhodnutí či postup soudu byl nebo nebyl překvapivým. Jde-li o překvapivost z důvodu rozporu výsledného rozhodnutí s představou konkrétního účastníka soudního řízení o spravedlivém vyřešení věci, pak lze jistě ve sféře právní filozofie vést debatu o vlastním obsahu pojmu spravedlnost v právu, nicméně pro závěr o překvapivosti je zásadní a relevantní, zda tato subjektivní představa spravedlnosti koresponduje s objektivním chápáním spravedlnosti *de lege lata*, tj. s právním posouzením konkrétní věci učiněným náležitým výkladem existujícího právního řádu. Pokud tomu tak není, nelze rozhodnutí považovat pro odlišnou aplikaci procesního či hmotného práva za nespravedlivé a nepředvídatelné.

Zásada předvídatelnosti plyne z ideje právního státu (vyjádřené v čl. 1 odst. 1 Ústavy), sama předvídatelnost je potom článkem spojeným s právní jistotou jako základní hodnotou právního státu. Součástí právní jistoty je předvídatelnost postupu orgánů veřejné moci, mezi něž soudy projednávající a rozhodující věci v civilním soudním řízení patří. K základním atributům spravedlivého poskytování soudní ochrany v civilním procesu patří vedle naplnění zásady předvídatelnosti soudního rozhodování (resp. postupu soudu) i respektování zásady rovnosti účastníků řízení. Spravedlivé rozhodnutí je individuálním poskytnutím soudní ochrany s ohledem na veškerá hmotněprávní i procesní specifika jednotlivé věci, zároveň však musí být dbáno zachování rovnosti při rozhodování obdobných věcí. Zásada rovnosti je i další základní součástí pojetí ideje právního státu vybudované na garanci ochrany práv jednotlivců, zajištění a udržování stavu právní jistoty. Právní jistota je právem chráněná hodnota, již má

být prostřednictvím adekvátní právní úpravy a jejího výkladu dosaženo. To v rámci civilního soudního řízení vyžaduje rovné posuzování obdobných případů jak ve sféře hmotněprávního posouzení případu, tak ve vztahu k přiznání rovných procesních práv a povinností účastníkům řízení ve smyslu poskytnutí rovného procesního postavení tam, kde nejsou dány podstatné okolnosti odůvodňující odlišný přístup. Postupem soudu by tedy jeden účastník neměl být oproti jinému zvýhodňován či znevýhodňován, není-li zde právně relevantní důvod takový postup ospravedlňující (např. specifika důkazního břemene ve věcech diskriminace, ochrana zájmu nezletilých, dalších osob plně nezpůsobilých samostatně jednat před soudem). Existence zásady rovnosti je vzhledem k uvedenému zdrojem předvídatelnosti rozhodnutí, neboť vytváří základní a zcela objektivní legitimní předpoklad určitého způsobu aplikace práva. Nejen výslovná právní úprava, ale i její aplikace těmito orgány by proto měla být zdrojem důvěry jednotlivců v právní řád, resp. následně správnost a spravedlivost interpretace a použití jednotlivých právních předpisů jej tvořících. Tento stav může být dosahován především prací legislativních orgánů, vytvářejících srozumitelnou a předvídatelnou právní úpravu jako primární podmínku předvídatelnosti soudního rozhodování. Neboť pouze taková úprava může účinně a plošně eliminovat případy nežádoucích odchylek a nerovností v rozhodovací činnosti soudů, a tím posiluje, resp. vytváří základní rovinu právní jistoty adresátů právních norem. Kvalita aplikační činnosti soudů totiž zásadně ovlivňuje míru této právní jistoty, neboť právě pro svou autoritativní rozhodovací funkci vytváří obraz vlastního života práva ve společnosti. Na úrovni judikatury vrcholných soudů potom objektivně působí jako zdroj poznání práva a její obsah je argumentačním prostředkem *pro futuro*, tj. důvodným předpokladem určitého způsobu aplikace práva v budoucích obdobných případech.

S tím souvisí další úhel pohledu na předvídatelnost rozhodování spočívající v respektování legitimního očekávání rozhodnutí v souladu s dosavadní judikaturou. Jakkoli platí stará římská zásada *De similibus idem est iudicandum*, zároveň můžeme užít i jiné, která stanoví, že *Nullum exemplum est idem omnibus*. Závěr by mohl být takový, že jakkoli by ve stejných věcech mělo být postupováno stejně, žádné rozhodnutí není úplně stejné, a proto lze později použít argumentu legitimního očekávání jen s výhradou potvrzení podobnosti všech významných okolností obou případů. Výslovné vyjádření této formy předvídatelnosti soudního rozhodnutí novým občanským zákoníkem v ustanovení § 13 NOZ je nicméně pouhou deklarací existence zásady předvídatelnosti v rámci právního řádu České republiky, slouží však jako efektivní způsob výpovědi o tomto faktu.

V úvodu práce byly položeny následující dílčí otázky k tématu. Zaprvé, které instituty občanského soudního řádu slouží soudu i účastníkům řízení k předcházení vydání překvapivého rozhodnutí, a zadruhé, jakou podobu má interakce zásady předvídatelnosti soudního rozhodování se zásadou rovnosti, potažmo i dalšími zásadami civilního procesu?

Při hledání odpovědí na tyto otázky bylo po vlastním vymezení pojmů předvídatelnost, resp. překvapivost rozhodnutí a pochopení obsahu zásady rovnosti nutné nejprve analyzovat občanský soudní řád za účelem nalezení těchto institutů. Vycházeno bylo z obsahu daných zásad jako atributů práva na spravedlivý proces. Právo na spravedlivý proces představuje vymezení základních nároků na způsob vedení řízení. Civilní procesní právo upravuje postup soudu a jiných procesních subjektů při poskytování soudní ochrany právům a právem chráněným zájmům plynoucím z občanského, rodinného, pracovního a obchodního práva. Základním účelem civilního soudního řízení je, aby tato ochrana byla poskytována spravedlivě (Jak se stanoví i v § 1 o.s.ř.: Občanský soudní řád upravuje postup soudu a účastníků v občanském soudním řízení tak, aby byla zajištěna spravedlivá ochrana práv a oprávněných zájmů účastníků.), tj. především v souladu s kvalitativními požadavky, které pro řízení plynou z pojetí práva na spravedlivý proces. Jen takový postup soudu v civilním soudním řízení, který naplňuje veškeré znaky spravedlivého procesu a je souladný s pravidly občanského soudního řádu jako právního předpisu tyto komponenty uvádějící v život prostřednictvím jednotlivých procesních institutů, resp. ten, který dané předpisy neporušuje, je procesem spravedlivým. Proto lze na spravedlnost v procesním právu nahlížet primárně jako na striktně legální spravedlnost ve smyslu dodržení procesněprávních norem platného práva. Jde tak o spravedlnost formální, obsahovou spravedlnost je pak možno chápat ve smyslu toho, zda konkrétní procesněprávní norma, resp. její aplikace, naplňuje účel procesního práva, kterým je ochrana porušených či ohrožených práv a právem chráněných zájmů osob, zda např. soud může při uplatnění takové právní normy dojít ke správným zjištěním o skutkovém stavu a spravedlivě a předvídatelně rozhodnout.

Překvapivost rozhodnutí leží zpravidla v tom, že soud vydá rozhodnutí na základě nesplnění některé povinnosti účastníkem (vyjádřit se, doplnit skutečnosti, navrhnout důkazy atd.) ačkoli ten o této své povinnosti nebyl poučen, nebo mu nedá prostor k využití svých procesních práv, tím, že jej neseznámí se zásadními hledisky projednání a rozhodnutí věci (mezi něž patří i zamýšlené odchýlení se od stávající judikatury v obdobných věcech). Překvapivé rozhodnutí je tedy výsledkem vadného řízení, v němž soud nerespektoval právo účastníků na spravedlivý proces promítnuté zrcadlově do konkrétních povinností soudu.

Podrobíme-li analýze právní úpravu českého civilního soudního řízení, zjistíme, že obsahuje jak obecné, tak i speciální ustanovení, jejichž účelem je předcházet překvapivým rozhodnutím soudu jako výsledku pro účastníka nepředvídatelného postupu soudu. Již v obecné poučovací povinnosti můžeme shledat základní nástroj prevence nerovného postavení účastníků řízení a zároveň prostředek, jímž soud účastníka obeznámí o jeho právech a povinnostech, s jejichž naplňováním jsou spojeny příslušné kroky soudu (jako následek využití těchto práv či plnění/neplnění těchto povinností). Obecná poučovací povinnost je obsažena v § 5 o.s.ř., podle nějž mají soudy povinnost poskytovat účastníkům řízení poučení o jejich procesních právech a povinnostech. Je univerzálním nástrojem zprostředkování informací o procesních právech a povinnostech, procesních následcích neřádného plnění procesních povinností a slouží k vyrovnání nerovností ve zkušenostech účastníků řízení s postupem v civilním procesu.

Naplnění ideje předvídatelnosti soudního rozhodnutí je však v civilním soudním řízení dosahováno zejména plněním speciálních poučovacích povinností, nejvýrazněji se pak daný účel projevuje v § 118a o.s.ř., podle nějž soud účastníky upozorňuje na neunášení břemene tvrzení a břemene důkazního, resp. nedostatečné plnění povinnosti tvrdit pro věc rozhodné skutečnosti a uvádět na jejich podporu důkazní návrhy. Ovšem při tomto postupu soudu musí být postupováno tak, aby nedošlo k narušení zásady rovnosti účastníků řízení. Poučení soudu směřující vůči jedné straně sporu proto nemůže být poskytnuto v takové formě, aby tím byla procesně zvýhodněna oproti druhé straně sporu. Soud musí poučení formulovat tak, aby na základě poučení získal informace potřebné k vydání spravedlivého a předvídatelného rozhodnutí, ale zároveň tím neposkytoval jednomu účastníku náповědu, jak má dále v řízení postupovat, chce-li být úspěšný. Poučení dle § 118a o.s.ř. by tedy mělo být prováděno s ohledem na obecné pravidlo obsažené v § 5 o.s.ř., že soud poučuje o procesních právech a povinnostech, nikoli však již explicitně o hmotném právu. O nejmarkantnější porušení zásady rovnosti a tím i ustanovení § 5 o.s.ř. by se jednalo právě v případě přímého poučení účastníků o hmotném právu ve smyslu návodu či podnětu k učinění konkrétních hmotněprávních kroků.

V ustanovení § 118a o.s.ř. upravujícím speciální poučovací povinnost soudu směřující k předcházení překvapivým rozhodnutím upozorněním na nedostatečné unášení břemene tvrzení či břemene důkazního lze z tohoto důvodu *prima facie* shledávat možný zdroj rozporu mezi zásadou rovnosti a zásadou předvídatelnosti soudního rozhodování. Účelem všech poučení dle § 118a o.s.ř. je získání nezbytných skutečností jako podkladu pro rozhodnutí

v souladu s právním posouzením případu soudem, tj. prostřednictvím splnění povinnosti tvrzení/povinnosti důkazní a následného unesení břemene tvrzení/břemene důkazního účastníky. Na zásadu předvídatelnosti soudního rozhodnutí, která je institutem poučovací povinnosti dle § 118a o.s.ř. v civilním soudním řízení uváděna v život, není ovšem možno nahlížet tak, že soud by měl povinnost účastníka sporného řízení vést v jeho procesních krocích do té míry, kdy by tím porušil zásadu rovnosti účastníků. Na druhou stranu nelze poučení provést zcela bez souvislostí s hmotněprávní stránkou věci, neboť závěr o tom, kdo nese břemeno tvrzení a tím i břemeno důkazní se odvíjí od hmotněprávního posouzení konkrétní věci. Soud při provedení poučovací povinnosti musí při sledování cíle, jímž je předvídatelnost rozhodnutí, dbát o zachování rovného postavení účastníků a své vlastní nestrannosti. Řádné poskytnutí poučení je tedy založeno na vyváženém přístupu k respektování obou zásad s důrazem na jeho srozumitelnost a pochopitelnost účastníky, tím posiluje kontradiktorní formu procesu a dává účastníkům příležitost efektivně reagovat na jeho průběh, využívat svých práv a uvědomit si své postavení v řízení. Poučení, přes své časté směřování pouze vůči jednomu z nich, má důležitou signalizační funkci i ve vztahu k ostatním účastníkům. Je skutečným prostředkem aplikace zásady rovnosti při vyvážení případných nerovností mezi účastníky v chápání průběhu řízení. Umožňuje dále adekvátně usměrňovat procesní kroky účastníků v návaznosti na zprostředkování úvah soudu stran právního posouzení věci (především potom ve vztahu k odlišnému právnímu názoru na posouzení věci soudem dle § 118a odst. 2 o.s.ř.), čímž vede k hospodárnějšímu a rychlejšímu vyřešení věci.

Výklad ustanovení § 118a odst. 2 o.s.ř. je však dlouhodobě námětem diskuze. Závěr o jeho použitelnosti i v případě neexistence nutnosti doplnění dalších skutečností se zastává především ve vztahu k postupu odvolacího soudu. Ani respekt k zásadě rovnosti však nebrání vykládat jej obecně v širším smyslu, tj. nejen jako povinnost soudu postupovat dle něj při nedostatku tvrzení rozhodných skutečností, ale jako právo soudu s ohledem na okolnosti případu zpřístupnit účastníkům své závěry v rovině předestření možného odlišného právního posouzení věci, k němuž soud při zhodnocení dosavadního průběhu řízení dospěl. Sdělením předběžného náhledu soudu (a to nikoli jen odlišného od účastníka) na možné právní posouzení věci bez současného upozornění na možné, či dokonce vhodné kroky, nemůže být rovnost účastníků nijak narušena. Naopak tímto může dojít mezi účastníky k vyrovnání faktického deficitu obeznámení s hledisky právního posouzení věci, a tím k rozvinutí kontradiktornosti vlastního sporu (věci) v rovině procesní i hmotněprávní. De lege ferenda (i s přihlédnutím k inspiraci slovenskou a německou právní úpravou) by však bylo vhodné pro

jednoznačnost právní úpravy ustanovení § 118a odst. 2 o.s.ř. dle daného výkladu upřesnit minimálně ve vztahu k vyjevení odlišného právního posouzení, případně však i možnosti obecně zpřístupnit předběžný právní závěr stran posouzení věci, jeví-li se to v řízení účelným.

Vedle poučovací povinnosti je pro předvídatelnost rozhodnutí důležitým institutem odůvodnění soudního rozhodnutí. Obsahuje ve své podstatě vysvětlení úvah soudu při vyhodnocení zjištění o skutkovém stavu projednávané věci a následně argumentaci soudu při aplikaci práva na takto zjištěný skutkový stav. Obligatornost náležitého odůvodnění většiny rozhodnutí potom představuje instrument prevence svévolného rozhodování, neboť soud je povinen své závěry vždy řádně odůvodnit. Vedle toho slouží odůvodnění jako pramen poznání specifik daného rozhodnutí, a tím umožňuje identifikaci podstatných znaků každé věci pro budoucí užití obsahu rozhodnutí jako argumentačního vodítka v podobných věcech.

Součástí práce byla i selektivní analýza a komparace jednotlivých institutů slovenské a německé právní úpravy s českou právní úpravou. Na základě tohoto postupu docházíme k závěru, že právní úpravy v této oblasti mají společné nejen obecné chápání smyslu a účelu civilního procesu, ale i ve zkoumaných jednotlivostech lze spatřovat znatelné podobnosti. Všem je vlastní chápání zásady rovnosti účastníků řízení a předvídatelnosti soudního rozhodování jako základních ideových prvků civilního soudního řízení a spravedlivého procesu. Jde-li o předvídatelnost soudního rozhodování založenou na legitimním očekávání účastníků řízení, že v jejich věci bude rozhodnuto stejně jako v obdobné věci, která již byla dříve soudy řešena, pak v právních úpravách všech výše zmiňovaných zemí je tato zásada v určité míře přítomna. Vyplývá jednak z obecného principu právní jistoty, tak obecně ze zásady rovnosti. Tyto jsou pak ústavními zásadami ve všech jmenovaných zemích. Judikatura soudů však není ani v jedné z porovnávaných zemí obecně absolutně závaznou a může se v průběhu času měnit, stejně tak soudy se mohou s ohledem na okolnosti případu od ustálené judikatury odchýlit, nicméně z pojetí práva na spravedlivý proces plyne, že potom je jejich povinností se v odůvodnění odlišného rozhodnutí s tímto odchýlením argumentačně vypořádat. Nároky na odůvodnění jsou až na jednotlivé stylistické odchylky u všech komparovaných států totožné. Samo právo na odůvodnění rozhodnutí je u všech řazeno mezi komponenty práva na řádný a spravedlivý proces.

Naopak se všechny tři právní úpravy odlišují v dílčích aspektech pojmání obsahu poučovací povinnosti a role soudu v řízení. Slovenská právní úprava civilního soudního řízení je obsažena v zákoně č. 99/1963 Z. z., občanský súdny poriadok. Jedná se o stejný předpis jako v České republice, s tím, že od okamžiku rozdělení společného státu v roce 1993 došlo

k mnohým podstatným změnám. Přes trvalou zřetelnou podobnost obou právních úprav, nalézáme při jejich porovnání odlišné upravení některých institutů a dále také zavedení nových institutů druhé právní úpravě neznámých. Slovenský soud musí stejně jako český a německý soud povinnost účastníka poučit o nutnosti doplnit chybějící rozhodné skutečnosti a důkazy, dojde-li k závěru, že je zatím dostatečně nevyklíčil či nenavrhl. Dále, je-li toho třeba, může slovenský soud účastníkům v řízení předtím, než ve věci rozhodne, uvést, jak se mu na základě dosud tvrzených a prokazovaných skutečností jeví právní posouzení věci. Tím jim dá možnost vyjádřit se k takovému posouzení a prostřednictvím svých dalších kroků toto posouzení ovlivnit. Slovenská koncepce tak umožňuje průběh řízení směřovat k důslednému projednání věci prostřednictvím zpřístupnění právního náhledu na věc a rozvinutí vlastního řízení i procesních vazeb mezi účastníky navzájem i soudem. Tato možnost tedy není spojena výslovně jen se situací, kdy soud věc po právní stránce posuzuje jinak než účastník, tak jak to plyne ze znění české právní úpravy a částečně se odráží i v německé (Zde musí jít o odlišnost s náhledem obou stran, nikoli jediné. V později uvedeném případě je soud vázán zásadou rovnosti, tj. nemůže takto postupovat vůči jedné z nich.). V souvislosti s tímto sdělením je samozřejmě může vyzvat k doplnění skutečností a důkazů. Zřejmým účelem těchto institutů je předejít tomu, aby účastníci byli zaskočeni tím, jak soud rozhodne. Německá úprava však v tomto jde ještě dál a soudu přímo ukládá povinnost vždy s účastníky věc probrat a dále vždy upozornit na hlediska případu, která účastník opomenul. Smyslem a účelem poučení dle § 139 ZPO je zcela zřejmě předcházení vydání překvapivých rozhodnutí, tj. aby účastníci neutrpěli na svých právech jen kvůli tomu, že se mýlí ohledně důležitosti některých skutečností, důkazů a návrhů pro rozhodnutí nebo, že přehlédli určité hledisko případu, které naopak soud považuje za důležité.

Český soudce poučuje dle § 118a odst. 1 až 3 o.s.ř. účastníky za situace, kdy neuvedli rozhodné skutečnosti nebo neoznačili důkazy obecně a dále v případě, kdy nutnost doplnit skutečnosti plyne z odlišného právního posouzení věci soudem. Nicméně přestože se uvedená poučení dotýkají částečně představení právního hodnocení případu soudem, nemá ze zákona výslovně povinnost účastníkům před rozhodnutím ve věci svůj právní náhled na věc přímo vyjavit, tj. sdělit, jak by věc rozhodl vycházející ze stávajícího stavu řízení, tak jak to může slovenský soud či dokonce musí soud německý. V tomto směru by mělo dojít k inspiraci českého zákonodárce při budoucí rekodifikaci o.s.ř., či jeho novelizaci, tak, jak bylo zmíněno již výše.

Rovněž slovenský ani český soud nemůže účastníky upozornit na možnost uplatnění hmotněprávních námitek nebo konkrétních procesních kroků, neboť to by bylo považováno za rozporné se zásadou rovnosti. Německý soud v tomto ohledu není takto přísně omezen a za určitých podmínek takto postupovat může (existuje-li pro takový návrh zřetelný podklad v dosavadních projevech účastníků), což není shledáváno jako postupu v rozporu se zásadou rovnosti, ale naopak jako její projev.

Vztah zásady dvojinstančnosti a předvídatelnosti řízení je také vnímán obdobně, s tím, že německá právní úprava je v tomto ohledu srozumitelnější, více zaměřená na rychlost vyřešení věci. Zrušení rozhodnutí je důsledkem závažných vad taxativně vyjmenovaných zákonem a obecně je podmíněno návrhem strany řízení. Slovenská právní úprava vykazuje podobnou tendenci ke zrychlení řízení a posílení apelační funkce odvolacích soudů. Ke zrušení dojde pro nesprávné právní posouzení věci za současné nesprávnosti ve skutkových zjištěních. Česká právní úprava naopak obsahuje problematické body nacházející se v určité nejasnosti pravidel kasace rozhodnutí v případě vad řízení spočívajících v nepoučení dle § 118a o.s.ř., resp. aplikace těchto pravidel stále spíše vyznívá ve prospěch kasačních rozhodnutí, jakkoli tomu měla již provedená novelizace zabránit. Zásada předvídatelnosti i dodržení práva se k věci vyjádřit však mohou být ve většině případů naplněny instituty úpravy odvolacího řízení bez nutnosti kasace rozhodnutí. I zde by v zájmu efektivního poskytování soudní ochrany a jednotného rozhodování mělo dojít k revizi právní úpravy ve prospěch upřesnění míry apelační funkce odvolacích soudů. Zrušení by proto měla podléhat pouze rozhodnutí navázaná na extrémně závažná pochybení soudu prvního stupně, pro něž není možné, aby odvolací soud rozhodl sám, neboť by plně suploval jeho primární funkci. Odvolací soud by měl být postupem dle § 118 a odst. 1 až 3 o.s.ř. s respektem k limitaci nadměrné šíře dokazování schopen věc v odvolacím řízení skončit, nejde-li o zcela zásadní a komplexní pochybení soudu prvního stupně.

Výše formulovaná hypotéza byla tedy v průběhu práce převážně potvrzena. Právní úprava civilního soudního řízení je z pohledu efektivity institutů sloužících k naplňování zásady předvídatelnosti soudního rozhodování dostatečná. Český právní řád v oblasti práva civilního procesu reflektuje imperativ ochrany legitimního očekávání účastníků řízení stran předvídatelného rozhodování soudů v soukromoprávních věcech, to především v institutu poučovací povinnosti soudu jak obecné, tak speciální, a dále odůvodnění soudního rozhodnutí. Zejména speciální poučovací povinnost dle § 118a o.s.ř. je nejefektivnějším nástrojem předcházení překvapivým rozhodnutím. Její výše navržené upřesnění inspirované i

srovnávanými zahraničními úpravami by však jistě vedlo k dalšímu posílení zásady předvídatelnosti soudního rozhodování. Samotná aplikace poučovací povinnosti dle § 118a o.s.ř. skutečně může potenciálně zasáhnout do rovného postavení účastníků řízení, to však jen při nerespektování systematických vazeb ustanovení o.s.ř. a výkladu pomíjejícím jejich smysl a účel.

## **7. Původní výsledky a jejich uplatnění zejména ve veřejně oponovaných publikacích a projektech**

Zpracovávané téma je předmětem dosavadní dlouhodobé vědecko-výzkumné činnosti autorky, která vyústila v publikaci několika odborných článků v recenzovaných neimpaktovaných časopisech v ČR, příspěvků ve sbornících z mezinárodních vědeckých konferencí a aktivní vystoupení na těchto konferencích. Autorka dále problematiku podrobila odbornému výzkumu v rámci projektu Studentské grantové soutěže – PF\_2012\_004 - Předvídatelnost soudního rozhodování v civilním soudním řízení. Autorka v předkládané práci vychází z těchto vědeckých výstupů, navazuje na ně a rozšiřuje zásadní myšlenky a závěry v nich obsažené.

Z uvedených výstupů lze zmínit především:

- KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Nad nálezem Ústavního soudu Pl. ÚS 16/09 ze dne 19. 1. 2010. *Právní fórum*, 2010, roč. 7, č. 8, s. 400-406.
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Vliv § 13 navrhovaného občanského zákoníku na soudní rozhodování v civilním soudním řízení. *Právní fórum*, 2011, roč. 8, č. 8, s. 382-387.
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Předvídatelnost soudního rozhodování v civilním soudním řízení – srovnání české, slovenské a německé právní úpravy. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 23, s. 833-839.
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Zásada rovnosti a zásada kontradiktornosti v civilním právu procesním. *Acta Iuridica Olomucensis*, 2011, roč. 6, č. 1, s. 117-123.
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Přípustnost dovolání v civilním soudním řízení z pohledu stávající a připravované právní úpravy. *Právní fórum*, 2012, roč. 9, č. 6, s. 241-247.
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Zjišťování skutkového stavu v nesporných řízeních. *Právní fórum*, 2012, roč. 9, č. 9, s. 390-394.
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana. The principle of foreseeability of judicial decisions as a

component of the right to a fair trial. Comparative study of three legal regulations. *International and Comparative Law Review*, 2012, vol. 12, n. 1, p. 65-74.

- KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Předvídatelnost soudního rozhodování podle Dickense – Aneb jak "ponurá" musí být pravdivá zpráva o stavu českého civilního procesu? In HAMULÁK, O. (ed.): *Právo v umění a umění v právu. Sborník z konference Olomoucké debaty mladých právníků 2011*. Praha: Leges, 2011, s. 205-212.
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Proměny v zjišťování skutkového stavu v nově účinné a chystané právní úpravě o.s.ř. *Jurisprudence*, 2013, roč. 22, č. 4, s. 3-7.

## **8. Celkový přehled publikační a další vědecké činnosti:**

### **Monografie**

- ŠÍNOVÁ, Renáta, BARTONÍČKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana, TŠPONOVÁ, Irena. *Praktikum civilního procesu*. Praha: Leges, 2009. 175 s.
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana, BARTONÍČKOVÁ, Klára – kapitoly 2.4, 2.5, 2.6, 2.7. In ŠÍNOVÁ, Renáta, BARTONÍČKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana, KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, Ingrid. *Doručování v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2009. 144 s.
- HAMULÁKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Praktikum civilního procesu*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Leges, 2012. 248 s.

### **Články v odborných časopisech**

- KŘIVÁČKOVÁ, Jana, BARTONÍČKOVÁ, Klára. Problematické aspekty využití institutu předběžných opatření ve věcech péče soudu o nezletilé při změně poměrů. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 3, s. 102-104.
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Přípustnost odvolání proti rozhodnutí o nákladech řízení v bagatelních věcech. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 13, s. 479-481.
- BARTONÍČKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Koncentrace civilního soudního řízení zavedená novelou č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 17, s. 611-615.

- KŘIVÁČKOVÁ, Jana, HAMULÁKOVÁ, Klára. Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 12, s. 441-447.
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Nad nálezem Ústavního soudu Pl. ÚS 16/09 ze dne 19. 1. 2010. *Právní fórum*, 2010, roč. 7, č. 8, s. 400-406.
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Vliv § 13 navrhovaného občanského zákoníku na soudní rozhodování v civilním soudním řízení. *Právní fórum*, 2011, roč. 8, č. 8, s. 382-387.
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana, HAMULÁKOVÁ, Klára. Procesní následky nedostatku souhlasu soudu s podáním žaloby za nezletilého a jejich náprava prostřednictvím řádných a mimořádných opravných prostředků. *Právní fórum*, 2011, roč. 8, č. 11/12, s. 531-535.
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Předvídatelnost soudního rozhodování v civilním soudním řízení - srovnání české, slovenské a německé právní úpravy. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 23, s. 833-839.
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Zásada rovnosti a zásada kontradiktornosti v civilním právu procesním. *Acta Iuridica Olomucensis*, 2011, roč. 6, č. 1, s. 117-123.
- HAMULÁKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Problematical aspects of current legal regulation of appellate review and their solution in suggested amendment of Czech Civil Procedure Code. *International and Comparative Law Review*, 2011, vol. 11, n. 1, p. 31-41.
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Přípustnost dovolání v civilním soudním řízení z pohledu stávající a připravované právní úpravy. *Právní fórum*, 2012, roč. 9, č. 6, s. 241-247.
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Zjišťování skutkového stavu v nesporných řízeních. *Právní fórum*, 2012, roč. 9, č. 9, s. 390-394.
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana. The principle of foreseeability of judicial decisions as a component of the right to a fair trial. Comparative study of three legal regulations. *International and Comparative Law Review*, 2012, vol. 12, n. 1, p. 65-74.
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana, HAMULÁKOVÁ, Klára. Nad nálezem Ústavního soudu o ústavnosti dovolání dle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ a novou právní úpravou dovolacího řízení. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 5, s. 171-175.
- HAMULÁKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana, RYŠAVÝ, Lukáš. Tschechische Rechtsregelung der Revision als eines außerordentlichen Rechtsmittels in Zivilsachen

im Lichte des Novellenentwurfes. *Zeitschrift für Europarecht, Internationales Privatrecht und Rechtsvergleichung*, 2013, Jahrgang 54, Nummer 2, s. 89-94.

- KŘIVÁČKOVÁ, Jana, PODRAZIL, Petr. Řešení procesní situace po zrušení rozhodčího nálezu. *Právní rozhledy*, roč. 21, č. 8, s. 284 -287.
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Proměny v zjišťování skutkového stavu v nově účinné a chystané právní úpravě o.s.ř. *Jurisprudence*, 2013, roč. 22, č.4 , s. 3-7.

### **Příspěvky ve sbornících**

- KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Problematika přípustnosti dovolání proti rozhodnutí o nákladech řízení. In BURDA, Eduard a kol. (eds.). *Milníky práva v stredoeurópskom priestore 2008: Zborník z medzinárodnej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov konanej v dňoch 3.- 5. 4. 2008 v priestoroch ÚZ NR SR Častá – Papiernička, organizovanej Právnickou fakultou Univerzity Komenského v Bratislave pod záštitou doc. JUDr. Mariána Vrabka, CSc., dekana PraF UK v Bratislave*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislavě, 2008, s. 269-276.
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Překvapivá rozhodnutí jako forma porušení práva na spravedlivý proces. In HAMULÁK, Ondrej (ed.). *Aktuální otázky normotvorby, Právo na spravedlivý proces: Sborník z konference Olomoucké debaty mladých právníků 2008*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2008, s. 74-78.
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana, BARTONÍČKOVÁ, Klára. Výkon rozhodnutí ve věcech nezletilých ve světle novely č. 295/2008 Sb. In WINTEROVÁ, Alena, DVOŘÁK, Jan (eds.). *Pocť Sentě Radvanové k 80. narodeninám*. Praha: ASPI, 2009, s. 271-276.
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí jako „nový“ institut civilního procesu In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed.). *Pocť Petru Hlavsovi: Sborník příspěvků z konference uspořádané dne 13. 3. 2009 Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci u příležitosti 70. narozenin Doc. JUDr. Petra Hlavsy, CSc.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta: Iuridicum Olomoucense, 2009, s. 125-141.
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Význam judikatury při ustanovování opatrovníka účastníku civilního soudního řízení dle § 29 o.s.ř. In HAMULÁK, Ondrej (ed.). *Fenomén judikatury v právu: Sborník z konference Olomoucké debaty mladých právníků 2009*. Praha: Leges, 2009, s. 417-421.

- HAMUĽÁKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Ochrana zájmů nezletilého v civilním soudním řízení. Způsobilost nezletilého účastníka samostatně jednat před soudem. In *Právo v európskej perspektíve. II. diel.*, s. 740-747.
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Předvídatelnost soudního rozhodování podle Dickense – Aneb jak "ponurá" musí být pravdivá zpráva o stavu českého civilního procesu? In HAMUĽÁK, O. (ed.): *Právo v umění a umění v právu. Sborník z konference Olomoucké debaty mladých právníků 2011*. Praha: Leges, 2011, s. 205-212.

## Recenze

- HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed.). *Pocťa Petru Hlavsovi: Sborník příspěvků z konference uspořádané dne 13. 3. 2009 Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci u příležitosti 70. narozenin Doc. JUDr. Petra Hlavsy, CSc.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta: Iuridicum Olomoucense, 2009, s. 320. *Bulletin advokacie*, roč. 2010, č. 3, s. 48-49

## Citace

- DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: komentář. I. díl (§ 1 - 200za)*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009. 1579 s.  
(KŘIVÁČKOVÁ, Jana, BARTONÍČKOVÁ, Klára. Problematické aspekty využití institutu předběžných opatření ve věcech péče soudu o nezletilé při změně poměrů. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 3, s. 102-104.)
- DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: komentář. II. díl (§ 201 - 376)*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1581-3343.  
(KŘIVÁČKOVÁ, Jana, BARTONÍČKOVÁ, Klára. Problematické aspekty využití institutu předběžných opatření ve věcech péče soudu o nezletilé při změně poměrů. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 3, s. 102-104.)
- HANÁKOVÁ, Lenka. Diferenciace účastenství ve sporném a nesporném řízení. *Právní fórum*, 2012, roč. 9, č. 9, s. 385.  
(KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí jako „nový“ institut civilního procesu In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed.). *Pocťa Petru Hlavsovi: Sborník příspěvků z konference uspořádané dne 13. 3. 2009*

*Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci u příležitosti 70. narozenin Doc. JUDr. Petra Hlavsy, CSc. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta: Iuridicum Olomoucense, 2009, s. 125-141.)*

- HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. 191 s.  
(BARTONÍČKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Koncentrace civilního soudního řízení zavedená novelou č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 17, s. 611-615.)
- HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. 191 s.  
(KŘIVÁČKOVÁ, Jana, HAMULÁKOVÁ, Klára. Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 12, s. 441-447.)
- HULMÁK, Milan, TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem. 2. *Obchodněprávní revue*, 2010, roč. 2, č. 7, s. 189-202.  
(ŠÍNOVÁ, Renáta, BARTONÍČKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana, KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, Ingrid. *Doručování v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2009. 144 s.)
- JIRSA, Jaromír. Civilní proces po účinnosti souhrnné novely občanského soudního řádu a několik dalších úvah nad jeho perspektivami. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 17, č. 5, s. 153.  
(KŘIVÁČKOVÁ, Jana, HAMULÁKOVÁ, Klára. Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 12, s. 441-447.)
- MATES, Pavel. Jiné prameny práva, *Jurisprudence*, 2013, roč. 22, č. 1, s. 22-27.  
(KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Předvídatelnost soudního rozhodování v civilním soudním řízení – srovnání české, slovenské a německé právní úpravy. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 23, s. 833-839.)
- ŠMÍD, Ondřej. Zásada koncentrace v civilním soudním řízení po novele č. 7/2009 Sb. *Právní fórum*, 2011, roč., č. 3 s. 120.

(BARTONÍČKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Koncentrace civilního soudního řízení zavedená novelou č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 17, s. 611-615.)

- Usnesení Ústavního soudu ze dne 21. ledna 2010, sp. zn. II. ÚS 2591/09.  
(KŘIVÁČKOVÁ, Jana, BARTONÍČKOVÁ, Klára. Problematické aspekty využití institutu předběžných opatření ve věcech péče soudu o nezletilé při změně poměrů. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 3, s. 102-104.)
- Nález Ústavního soudu ze dne 13. března 2012, sp. zn. II. ÚS 3765/11.  
(KŘIVÁČKOVÁ, Jana, BARTONÍČKOVÁ, Klára. Problematické aspekty využití institutu předběžných opatření ve věcech péče soudu o nezletilé při změně poměrů. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 3, s. 102-104.)

### **Projektová činnost**

- **Studentská grantová soutěž PF\_2013\_010** - Pojetí věci a člověka v novém občanském zákoníku a jeho reflexe do civilního procesu. – spoluřešitelka
- **Studentská grantová soutěž PF\_2012\_004** - Předvídatelnost soudního rozhodování v civilním soudním řízení – hlavní řešitelka
- **Studentská grantová soutěž PF\_2012\_003** - Zásada rychlosti řízení jako moderní trend civilního procesu – spoluřešitelka
- **Studentská grantová soutěž PF\_2011\_006** - Nová koncepce institutu dovolání v civilním soudním řízení v kontextu komparace se zahraničními právními úpravami – hlavní řešitelka
- **Studentská grantová soutěž PF\_2010\_001** - Aktuální otázky vývoje práva – spoluřešitelka

## **9. Abstract**

The thesis focuses on the principle of foreseeability of judicial decisions in civil court proceedings, as one of the components of the right to a fair trial in the Czech Republic. The Constitutional Court of the Czech Republic has been interpreting the principle of foreseeability of judicial decisions as one of the components of the right to a fair trial for quite a long time. However the principle of foreseeability of judicial decisions has not been

explicitly expressed in the Czech legal order till now. Just recently the new Civil Code adopted it as one of its main principles.

The principle of foreseeability of judicial decisions has to be understood as a general term including several requirements on judicial process in civil court proceedings the purpose of which is to avoid surprising decisions which can be seen as one of possible forms of violation of the right to a fair trial. Foreseeable decision is a decision that follows from a foreseeable procedure of the court in which the court proceeds strictly according to procedure code using all of the special institutes such as the duty to instruct the participants concerning their procedural rights and duties. The second requirement is to respect the legitimate expectations of the parties regarding the application of law on their case. Participants have the right to expect that their case will be decided accordingly to a legal opinion expressed in a case already decided before the courts. This aspect of the foreseeability of judicial decisions then puts high demands on the ability of courts to deal with situations in which they decide a case differently from the existing case law and thus the decision may be surprising for the participants. And third, the foreseeability of judicial decisions presumes the existence of legislation showing up such characteristics like understandability and definiteness which are general conditions of foreseeability of its application by courts.

This thesis concentrates on the legal regulation of the principle of foreseeability of judicial decisions on the level of civil procedural law with respect to the constitutional aspects. It also deals with the legal regulation in this area in the Slovak Republic and Germany. The aim of this is to compare the legislation on national and international level as well as to compare Czech, German and Slovak legal regulation of the principle of foreseeability of judicial decisions.